

บทบาทวิทยาลัยชุมชนสตูลในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*

THE ROLE OF SATUN COMMUNITY COLLEGE IN ADVANCING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGs)

กิตติยา ฤทธิภักดี*, อุไบ หมัดหมุด, ปิยะพร จันทร์เพ็ชร

Kittiya Rittipakdee*, Ubai Madmud, Piyaporn Chanpetch

วิทยาลัยชุมชนสตูล สตูล ประเทศไทย

Satun Community College, Satun, Thailand

*Corresponding author E-mail: Kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาวิทยาลัยชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์สำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของวิทยาลัยชุมชนสตูลในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ผ่านการสนับสนุนพันธกิจ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา ประกาศนียบัตร และสัมฤทธิ์บัตรเพื่อสร้างสรรคปัญญาและเพิ่มศักยภาพคนในชุมชน 2) การบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการและการประกอบอาชีพของพื้นที่ 3) การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและคุณภาพชีวิต 4) การอนุรักษ์และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคมของภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารนโยบาย รายงานการดำเนินงาน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร โดยวิเคราะห์ประเด็นที่สะท้อนบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในฐานะ “กลไกการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน” ซึ่งช่วยยืนยันผลการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า วิทยาลัยชุมชนสตูลมีส่วนสำคัญในการบูรณาการแนวคิดความยั่งยืนและทักษะชีวิตในการจัดการเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมและโครงการชุมชนที่ส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคเอกชน รวมถึงการขับเคลื่อนงานวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบสนองบริบทพื้นที่ สรุปได้ว่าการดำเนินงานเชิงรุกควบคู่กับการบูรณาการ SDGs และพันธกิจทั้ง 5 ด้าน ทำให้วิทยาลัยชุมชนสตูลสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนและสังคมยั่งยืน และสนับสนุนการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาให้มีความสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: วิทยาลัยชุมชนสตูล, การพัฒนาที่ยั่งยืน, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

Abstract

The development of community colleges toward sustainability represents a strategic mechanism for strengthening community capacity and enhancing the quality of graduates in the twenty-first century. This academic article aims to analyze the role of Satun Community College in advancing the Sustainable Development Goals (SDGs) through the integration of five core missions: (1) providing diploma, certificate, and non-degree programs that cultivate knowledge and enhance human potential within communities; (2) delivering academic services that respond to local needs and support livelihood development; (3) conducting research that generates knowledge and innovations beneficial to education and quality of life; (4) preserving and creating socio-economic value from local wisdom; and (5) promoting lifelong learning to reinforce community resilience. This study employed qualitative research methods, including policy document analysis, reviews of institutional operational reports, and in-depth interviews with administrators, lecturers, and staff. The analysis focused on issues that reflect the college's role as a "mechanism for sustainable community development," thereby validating the thematic findings. The results reveal that Satun Community College plays a significant role in integrating sustainability concepts and life skills into learning management; developing community projects and activities that promote the circular economy and environmental conservation; fostering collaboration networks with communities, local agencies, and the private sector; and driving research and innovation that respond to local contexts. In conclusion, proactive institutional practices, coupled with the integration of the SDGs and the five core missions, have enabled Satun Community College to create positive, sustainable impacts on communities and society, while preparing graduates to adapt and respond effectively to global changes.

Keywords: Satun Community College, Sustainable Development (SDGs), Sustainable Development Goals, Collaborative Networks

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ส่งผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ในหลายมิติ ทั้งการขยายตัวของโลกาภิวัตน์ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด และความจำเป็นที่ระบบการศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (ไกรสร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 2564) ภายใต้บริบทดังกล่าว วิทยาลัยชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดด้าน

สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับการเน้นย้ำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on the Human Environment: UNCHE) เมื่อปี พ.ศ. 2515 ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ประชาคมโลกตระหนักถึงปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมและร่วมมือกันภายใต้โครงการ OECD เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น แม้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนา แต่ก็ทำให้ทรัพยากรถูกใช้เกินศักยภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศ เพื่อรับมือกับความท้าทายดังกล่าว จึงเกิดแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ลดทอนโอกาสของคนรุ่นอนาคต แนวคิดนี้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของไทย ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพึ่งพาตนเอง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 3 มิติหลัก (Ministry of Natural Resources and Environment, 2013) ได้แก่ 1) มิติทางเศรษฐกิจ การสร้างระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง เติบโตอย่างมีคุณภาพ และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม 2) มิติทางสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา ความปลอดภัย และความเท่าเทียม และ 3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ควบคู่กับการฟื้นฟูและอนุรักษ์เพื่อสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป ในระดับสากล องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อเป็นกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชนได้อย่างมีทิศทางและยั่งยืน

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดสถาบันวิทยาลัยชุมชน มีพันธกิจหลักในการจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา สำหรับผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา และจัดฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาทักษะและศักยภาพประชากรวัยแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ปัจจุบันมีวิทยาลัยชุมชนทั้งสิ้น 21 แห่งทั่วประเทศ โดยดำเนินงานตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอย่างเหมาะสม สำหรับวิทยาลัยชุมชนสตูล มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนและพื้นที่โดยรอบ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิทยาลัยชุมชน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561–2565) ซึ่งจัดทำผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสภาสถาบัน ผู้บริหาร และบุคลากร โดยกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ แนวทางปฏิบัติ และตัวชี้วัดที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับ SDGs โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล นอกจากนี้ ในระยะต่อมามีการจัดทำแผนพัฒนาความเป็นเลิศสถาบันวิทยาลัยชุมชน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) เพื่อยกระดับสู่ “วิทยาลัยแห่งการสร้างสรรค์และนวัตกรรมชุมชน” (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2566) ด้วยเป้าประสงค์สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในชุมชน การสร้างนวัตกรรมชุมชน การพัฒนาความเป็นเลิศเฉพาะทาง และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Community of Lifelong Learning) ผ่าน 4 ยุทธศาสตร์หลักคือ 1) การบริหารจัดการเชิงรุกและธรรมาภิบาล 2) การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (Community Startup) 3) การสร้างนวัตกรรมชุมชน และ 4) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกช่วงวัย การดำเนินงานตามแผนพัฒนานี้อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในชุมชน การระดมความคิดเห็น การปรับกรอบความคิด (Reinventing) และการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนสามารถตอบสนองพันธกิจ สร้างผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ

และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การผสมผสานแนวคิด SDGs การพัฒนาทักษะเชิงวิชาชีพ และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริงและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อพื้นที่รอบข้างได้อย่างเป็นรูปธรรม

วิทยาลัยชุมชนสตูลในฐานะสถาบันอุดมศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ให้เข้มแข็ง ยังคงมุ่งมั่นดำเนินงานภายใต้พันธกิจด้านการศึกษากิจการบริการวิชาการ และการสร้างความร่วมมือกับภาคีในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการขับเคลื่อนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่ของจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอบทบาทของวิทยาลัยชุมชนสตูลในการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) วิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เรียนและชุมชน ตลอดจนเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อให้การดำเนินงานตามพันธกิจของวิทยาลัยสอดคล้องกับ SDGs ทั้งในด้านการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะนักศึกษา และการบูรณาการความร่วมมือกับชุมชนอย่างยั่งยืน

SDGs เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อโลกอนาคต

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดสำคัญที่ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล (World Commission on Environment and Development, 1987) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับโลก และความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากถูกใช้และเสื่อมสภาพลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้ร่วมกันกำหนดกรอบเป้าหมายการพัฒนาในระดับชาติและระดับสากล โดยจัดประชุม ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีประเทศเข้าร่วม 189 ประเทศ รวมถึงประเทศไทย และเห็นชอบในการตั้ง “เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ” (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งทุกประเทศต้องดำเนินการจนถึงปี พ.ศ. 2558 และพบว่าประสบความสำเร็จในหลายประเทศ ในวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2558 การประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 70 ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ มีประเทศไทยและประเทศสมาชิก 193 ประเทศร่วมลงนามรับรอง วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางการดำเนินงานร่วมกันของแต่ละประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) SDGs เป็นกรอบแนวทางระดับสากลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มุ่งให้การพัฒนาทุกด้านเกิดขึ้นอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ลดความยากจน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่ออนาคตของโลก เป้าหมายเหล่านี้ช่วยประเทศต่าง ๆ วางแผนและติดตามการพัฒนาที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลัก 17 เป้าหมายที่เป็นกรอบในการดำเนินงานระดับชาติและระดับโลก โดยเป้าหมายเหล่านี้เป็นกรอบที่ช่วยประเทศต่าง ๆ วางแผนและติดตามการพัฒนาที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 17 เป้าหมายได้แก่

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบทุกที่ (No Poverty)

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหยบรรลุเป้าหมายความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้นและส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน (No Hunger)

เป้าหมายที่ 3 ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาวะในการดำรงชีวิตและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ (Good Health and Well-Being)

เป้าหมายที่ 4 ทำให้แน่ใจถึงการได้รับการศึกษาที่ได้คุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน (Quality Education)

เป้าหมายที่ 5 บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศและเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน (Gender Equality)

เป้าหมายที่ 6 ทำให้แน่ใจว่าเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน (Clean Water and Sanitation)

เป้าหมายที่ 7 ทำให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัยยั่งยืนเชื่อถือได้ตามกำลังซื้อของตน (Renewable Energy)

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึงให้เป็นไปอย่างยั่งยืนส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงานเต็มที่และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (Good Jobs and Economic Growth)

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึงและสนับสนุนนวัตกรรม (Innovation and Infrastructure)

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ (Reduced Inequalities) เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึงพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities)

เป้าหมายที่ 12 ทำให้แน่ใจถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Responsible Consumption)

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Climate Action)

เป้าหมายที่ 15 พิทักษ์บูรณะและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบกจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทรายหยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดินและหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Life on Land)

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุขไม่แบ่งแยกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้าและสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวมมีประสิทธิผลและเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ (Peace and Justice)

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผลและสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals)

ภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (The Global Goals for Sustainable Development)

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการส่งเสริมความยั่งยืน

สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพในการเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 (วันเพ็ญ ถวิลการ และชัยนนต์ เพาพาน, 2566) การจัดการศึกษาในอุดมศึกษาจึงไม่เพียงมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังต้องสร้างความเท่าเทียม คุณภาพ และการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างทั่วถึงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะและความรู้ไปใช้ได้จริงทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ บทบาทเชิงนโยบายและการจัดการของอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความยั่งยืน ได้แก่ การเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีมาตรฐาน การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการผลิตกำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างอุดมศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ถือเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การขับเคลื่อนการศึกษาไปสู่ความยั่งยืนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสนับสนุนการบรรลุ SDGs อุดมศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปทั้งด้านโครงสร้างและกระบวนการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรเชิงรุกที่บูรณาการข้ามสาขาวิชา ส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดขั้นสูง และการคิดแบบพหุปัญญา ตลอดจนการพัฒนาครู การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและความต้องการของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและบูรณาการเช่นนี้จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

บทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

1. การเสริมสร้างผู้นำแห่งอนาคต มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มียุทธศาสตร์ ทักษะ และค่านิยมที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การคิดเชิงวิพากษ์ และการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ มองเห็นความเชื่อมโยงของปัญหา มีความรับผิดชอบต่องาน และพร้อมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความท้าทายร่วมสมัย ทั้งนี้การศึกษาเพื่อความยั่งยืนควรเป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงที่ช่วยหล่อหลอมผู้เรียนให้ก้าวสู่บทบาทผู้นำในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคม

2. การเป็นต้นแบบของการดำเนินงานที่ยั่งยืน เช่น การจัดการพื้นที่สีเขียว การใช้พลังงานทดแทน และการลดของเสีย ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้สังคม นำแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และองค์กรของตนเอง (UNESCO-IESALC, 2023)

3. การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนา นวัตกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น พลังงานสะอาด การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมี ประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กระบวนการวิจัยช่วยเพิ่มความเข้าใจเชิงลึกต่อประเด็น ความยั่งยืนและนำไปสู่การสร้างแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรม สามารถขยายผลสู่การพัฒนาเชิงระบบ ทั้งนี้ การสร้างสังคมที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความรู้ วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการ เปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ (Cortese, A. D., 2003)

4. การเสริมสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านกิจกรรมจิตอาสาและโครงการที่ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับสังคม ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่ผู้เรียน ทั้งยัง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทักษะกับชุมชนจริง ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือทำ และสร้างความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม

5. การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการ SDGs โดยเชื่อมโยงความรู้หลายสาขา ส่งเสริมการแก้ปัญหาจริง และออกแบบการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความยั่งยืนใน ชีวิตประจำวัน

6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน ช่วยให้เกิดการ แลกเปลี่ยนความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และความยืดหยุ่นในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญใน การขับเคลื่อนโครงการไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

บริบทและยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนสตูล

วิทยาลัยชุมชนสตูลดำเนินงานตามพันธกิจและยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ ยั่งยืน (SDGs) อย่างเป็นระบบ โดยมียุทธศาสตร์สำคัญ 8 ด้าน ดังนี้

1. พัฒนาบุคลากร นักศึกษา และชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ด้านการศึกษา สุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร ความเสมอภาคทางเพศ การลดความเหลื่อมล้ำ และการมี ส่วนร่วมของชุมชน (SDG 1, 2, 3, 4, 5, 10, 11)

2. ออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการทฤษฎี-ปฏิบัติ และใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจบริบทท้องถิ่น แก้ปัญหาจริง และส่งเสริมงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจยั่งยืน ความมั่นคงด้านอาหาร และการเข้าถึงพลังงานสะอาด (SDG 2, 4, 7, 8, 12, 13, 15)

3. สนับสนุนงานวิจัยเชิงพื้นที่และวิจัยเพื่อชุมชน (Community-Based Research) ที่สามารถนำผลลัพธ์ ไปแก้ไขปัญหา สร้างนวัตกรรม และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ครอบคลุมด้านน้ำ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และ ชุมชน (SDG 6, 9, 11, 12, 14, 15)

4. ดำเนินงานบริการวิชาการและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างวิทยาลัยและชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม ต่อยอดโครงการใหม่ และส่งเสริมความร่วมมือระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (SDG 8, 17)

5. บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการชุมชนอย่างยั่งยืน สร้างรายได้เสริม ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการเข้าถึงพลังงานสะอาด (SDG 7, 8, 9, 12, 13)

6. พัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับชุมชน เช่น การจัดพื้นที่เรียนรู้ การจัดการขยะ การสร้างพื้นที่สีเขียว การจัดการน้ำสะอาด และการส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (SDG 3, 6, 11, 13, 15)

7. บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการวิเคราะห์และตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนของสถาบัน (SDG 16, 17)

8. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระยะยาวกับชุมชน หน่วยงานรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ครอบคลุมทุกมิติของ SDGs (SDG 1-17)

แนวปฏิบัติที่ดี ผลการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรค และความท้าทาย เพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

วิทยาลัยชุมชนสตูลมีเป้าหมายสำคัญในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) ที่กำหนดในมาตรา 8 ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา วิทยาลัยชุมชนสตูลได้สร้างความร่วมมือกับชุมชนต่าง ๆ ผ่านภารกิจการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาของพื้นที่ และส่งเสริมให้บุคลากรทำการศึกษาและวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของชุมชนและท้องถิ่น เน้นการบูรณาการกับการเรียนการสอน งานวิจัย และการบริการชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชน ผลการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานเชิงรุกและการบูรณาการ SDGs เป็นแนวปฏิบัติที่ดีและเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนและสังคมอย่างได้ดังนี้

ด้านบริบท วิทยาลัยชุมชนสตูลมีบทบาทเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินงานร่วมกับสังคม ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ ปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานคือกรอบพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดพันธกิจให้วิทยาลัยชุมชนส่งเสริมการเรียนรู้ พื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างมั่นคงและยั่งยืน รวมถึงมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล นอกจากนี้ วิทยาลัยชุมชนสตูลยังสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมชุมชน บริการวิชาการ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้การพัฒนาชุมชนเป็นรูปธรรมและสามารถขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้านกระบวนการ การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนสตูลเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จนกลายเป็นแนวปฏิบัติที่ดี พบว่าวิทยาลัยชุมชนสตูลมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบโดยตรง จัดตั้งคณะทำงานและกำหนดบทบาทของหน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยมีหน่วยงานหลักทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล ดำเนินงานโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกได้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด นำไปสู่การรวมพลังเชิงสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายใน วิทยาลัยชุมชนสตูลมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนการบรรลุ SDGs ทั้งในมิติการศึกษาและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยวิทยาลัยได้ส่งเสริมการจัดหลักสูตร รายวิชา และรูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการประเด็นความยั่งยืนทั้งในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร พร้อมพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การปลูกต้นไม้ การจัดการขยะอย่างยั่งยืน การประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทดแทน การบริหารจัดการน้ำ และโครงการวิทยาลัยชุมชนสีเขียว ซึ่งล้วนช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการบ่มเพาะทัศนคติและพฤติกรรมด้านความยั่งยืน นอกจากนี้ วิทยาลัยยังสนับสนุนการทำงานของบุคลากรและการดำเนินงานตามพันธกิจทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการศึกษา 2) การบริการวิชาการ 3) การวิจัย 4) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างครบถ้วนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในระยะยาว

ผลการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนสตูลในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สามารถจำแนกออกเป็น 6 มิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยวิทยาลัยดำเนินงานผ่าน 1) การสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับ SDGs ทั้ง 17 ด้าน โดยมีกิจกรรมเช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาและชุมชน การจัดหลักสูตรการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาโครงการนวัตกรรมชุมชนที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่ ซึ่งนำไปใช้แก้ปัญหาเชิงพื้นที่และต่อยอดเป็นงานวิจัยใหม่ พร้อมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) การเสริมสร้างความร่วมมือและเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และกิจกรรมร่วมมือ เช่น โครงการชุมชนต้นแบบรักษาสีเขียว การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการทำงานเชิงบูรณาการกับโรงเรียนและเทศบาล ทำให้เกิดความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด วางแผน ดำเนินงาน จนถึงติดตามประเมินผล 3) การบูรณาการระหว่างสาขาวิชา หน่วยงานภายใน และภาคีภายนอก ผ่านโครงการบริการวิชาการ เช่น การฝึกอบรมเกษตรกรด้านเกษตรยั่งยืน การสำรวจและวิจัยพื้นที่ชุมชนเพื่อพัฒนานวัตกรรม และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีศูนย์วิจัยและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกลไกหลัก ทำให้ทิศทางการทำงานมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs 4) การพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพและวิชาการ เช่น การสร้างพื้นที่สวนสาธารณะ การใช้สื่อออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปลูกต้นไม้และจัดสวนชุมชน การบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน รวมถึงโครงการวิทยาลัยสีเขียว ทำให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ร่วมกับชุมชนและสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม 5) การสร้างการรับรู้และพลังร่วมของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ผ่านกิจกรรมเช่น การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การประชุมเชิงปฏิบัติการด้าน SDGs และการจัดทำคู่มือการมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและความมุ่งมั่นร่วมกันในการ

ขับเคลื่อนเป้าหมาย และ 6) การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและนวัตกรรม โดยวิทยาลัยได้สนับสนุนการยกระดับผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้า OTOP การบ่มเพาะนวัตกรรมด้านอาหารและการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ และการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ ทำให้เกิดรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยรวม

ตารางที่ 1 ตัวอย่างโครงการและกิจกรรมของวิทยาลัยชุมชนสตูลที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs 17 เป้าหมาย)

SDG	เป้าหมาย	ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรมของวิทยาลัยชุมชนสตูล
1	ขจัดความยากจน	โครงการสร้างอาชีพเสริมในชุมชน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การตลาดเชิงดิจิทัล และการสนับสนุนสตาร์ทอัพชุมชน
2	ขจัดความหิวโหยและสร้างความมั่นคงทางอาหาร	โครงการเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสาน การพัฒนาเมนูอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่น และการสร้างเครือข่ายความมั่นคงทางอาหาร
3	สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	โครงการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การอบรมโภชนาการและอาหารปลอดภัย การออกกำลังกายชุมชน และการเข้าถึงบริการสุขภาพแบบรอบด้าน
4	การศึกษาเพื่อคุณภาพ	หลักสูตรบูรณาการชุมชน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกทักษะวิชาชีพ การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และโครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน
5	ความเสมอภาคทางเพศ	โครงการพัฒนาสตรีและเยาวชนในชุมชน การฝึกอาชีพและธุรกิจขนาดเล็ก การสร้างความรู้ความสามารถในการประกอบธุรกิจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ
6	น้ำสะอาดและสุขาภิบาล	โครงการจัดการน้ำชุมชน การบำบัดน้ำเสีย การปลูกฝังพฤติกรรมประหยัดน้ำ การสร้างนวัตกรรมกรองน้ำจากวัสดุเหลือใช้ และกิจกรรมรณรงค์สุขาภิบาลในชุมชน
7	พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้	กิจกรรมฝึกอบรมการใช้พลังงานทดแทน การติดตั้งโซลาร์เซลล์และระบบพลังงานสะอาดในชุมชน การสร้างโครงการ “พลังงานหมุนเวียนในครัวเรือน”
8	งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ	การฝึกอาชีพและสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ การพัฒนาทักษะดิจิทัล การบริหารร้านค้าออนไลน์ และการสร้างโอกาสทางธุรกิจที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจท้องถิ่น
9	อุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน	การสร้างนวัตกรรมชุมชน เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์จากขยะพลาสติก ผลิตภัณฑ์รีไซเคิล และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
10	ลดความเหลื่อมล้ำ	การฝึกอบรมทักษะวิชาชีพและดิจิทัลสำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา การเข้าถึงแหล่งความรู้และทรัพยากรอย่างเท่าเทียม
11	เมืองและชุมชนยั่งยืน	การพัฒนาพื้นที่สีเขียว การจัดการขยะอย่างยั่งยืน การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่ออกกำลังกายกลางแจ้ง พื้นที่กิจกรรมทางสังคม
12	การบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน	การอบรมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตของชุมชนอย่างยั่งยืน การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน และการลดของเสียจากกระบวนการผลิต
13	การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	โครงการสร้างจิตสำนึกเรื่องภาวะโลกร้อน การลดก๊าซเรือนกระจกในชุมชน การใช้พลังงานหมุนเวียน และกิจกรรมรณรงค์ลดการปล่อยคาร์บอน
14	ทรัพยากรทางทะเล	กิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน การฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเล การจัดอบรมชุมชนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
15	ระบบนิเวศบก	การปลูกป่าและไม้พื้นถิ่น การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม และกิจกรรมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม
16	สถาบันเข้มแข็งและธรรมาภิบาล	การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส การส่งเสริมธรรมาภิบาล การประเมินผลเชิงพื้นที่ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร
17	ความร่วมมือเพื่อเป้าหมาย	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวิทยาลัย ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การร่วมมือพัฒนาโครงการ SDGs และการต่อยอดความร่วมมือสู่ระดับภูมิภาค

ปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการขับเคลื่อน SDGs ของวิทยาลัยชุมชนสตูล

แม้วิทยาลัยชุมชนสตูลจะมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและประสิทธิผลของการดำเนินงาน สามารถจำแนกประเด็นได้ดังนี้

1. ปัญหาเชิงโครงสร้างและทรัพยากร 1) งบประมาณและทรัพยากรจำกัด ทำให้โครงการด้านสิ่งแวดล้อมและนวัตกรรมขยายผลได้ไม่เต็มที่ 2) จำนวนบุคลากร โดยเฉพาะด้านวิจัยและพัฒนาชุมชนยังไม่เพียงพอ ทำให้การบูรณาการ SDGs ดำเนินได้ช้ากว่าที่คาดหวัง
2. อุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 1) ระดับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนแตกต่างกัน ทำให้ต้องใช้เวลาในการสร้างการมีส่วนร่วม 2) ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นบางแห่งไม่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อความคล่องตัวของการดำเนินงานร่วมกัน
3. ความท้าทายด้านการบูรณาการ SDGs กับการเรียนการสอน 1) การบูรณาการ SDGs เข้าสู่หลักสูตรยังต้องการแนวทางที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ 2) อาจารย์บางส่วนต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนเชิงพื้นที่และการสอนเพื่อความยั่งยืน 3) การประเมินผลผู้เรียนให้สะท้อนทักษะความยั่งยืนยังเป็นโจทย์สำคัญ
4. อุปสรรคด้านงานวิจัยและนวัตกรรมชุมชน 1) งานวิจัยเชิงพื้นที่ที่ต้องใช้เวลาและการมีส่วนร่วมสูง ซึ่งถูกจำกัดด้วยภาระงานของบุคลากร 2) การนำผลงานวิจัยไปใช้จริงยังติดขัดจากการสนับสนุนภายนอกและความพร้อมของชุมชน
5. ความท้าทายด้านสภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการองค์กร 1) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน เช่น ลดขยะ ใช้พลังงานสะอาด และพฤติกรรมสีเขียว ต้องอาศัยการรณรงค์ต่อเนื่อง 2) ความต่อเนื่องของมาตรฐานและผลลัพธ์โครงการต่าง ๆ ยังต้องการระบบติดตามและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ปัจจัยความสำเร็จของวิทยาลัยชุมชนสตูลในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ประกอบด้วยหลายด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) การมีผู้บริหารนำทิศทางและขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์ โดยกำหนดเป้าหมาย SDGs เป็นวาระสำคัญและสร้างแรงผลักดันไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งและครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยมอบหมายงานจากผู้บริหารสูงสุดไปยังรองผู้บริหาร หัวหน้างาน และบุคลากรทุกระดับ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย ผ่านกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมความคิดเห็น และกลไกการมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ทำให้บุคลากรและนักศึกษาามีบทบาทในการตัดสินใจและร่วมขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs อย่างเป็นระบบ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตัดสินใจ ด้วยระบบการเก็บ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้การตัดสินใจรวดเร็ว แม่นยำ และสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้ทันเวลา 6) การพัฒนาระบบการทำงานอย่างต่อเนื่องและบูรณาการ โดยบูรณาการพันธกิจหลักและแผนปฏิบัติการ ทำให้ทุกหน่วยงานดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมาย

SDGs อย่างมีทิศทางชัดเจน 7) การประเมินผลและปรับปรุงเชิงต่อเนื่อง ผ่านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้สามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติได้ทันเวลา 8) การสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยการทำงานเชิงชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ของวิทยาลัย และ 9) การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ภายในองค์กร โดยส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการวิจัย เพื่อให้บุคลากรและนักศึกษาสามารถแก้ปัญหาและสร้างโครงการที่ตอบสนองต่อชุมชนและเป้าหมาย SDGs ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาในอนาคตและข้อเสนอเชิงนโยบาย

แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอเชิงนโยบายในการดำเนินงานตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนสตูลเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ดังนี้

ด้านการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน 1) พัฒนาหลักสูตรเชิงมุ่งผลลัพธ์ (Outcome-Based Education) ที่ตอบสนองต่อความต้องการท้องถิ่นและสอดคล้องกับ SDGs โดยบูรณาการการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เทคโนโลยี และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน 2) เสริมสร้างสมรรถนะอาจารย์และบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพ ถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงวิชาชีพ และสนับสนุนงานวิจัยและการเผยแพร่ที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน 3) ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสมัยใหม่ และองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 4) สร้างกลไกความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายท้องถิ่นในการดำเนินพันธกิจด้านการเรียนการสอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างคุณค่าร่วมอย่างยั่งยืน

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม 1) ส่งเสริมให้อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา นำองค์ความรู้ ผลงานวิจัย และนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างคุณค่าต่อชุมชน 2) พัฒนาระบบสื่อสารและการเผยแพร่ผลงาน บริการวิชาการให้ทันสมัยและสะท้อนผลลัพธ์ตาม SDGs 3) จัดกระบวนการประเมินและถอดบทเรียนโดยพิจารณาผลกระทบต่อชุมชน คุณค่าที่เกิดขึ้น และความสอดคล้องกับ SDGs เพื่อใช้พัฒนาการเรียนการสอน และโครงการในอนาคต 4) ขับเคลื่อนโครงการบริการวิชาการที่สะท้อนอัตลักษณ์ของวิทยาลัย โดยบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรม 5) สร้างกลไกความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ พร้อมพัฒนาศักยภาพบุคลากรและนักศึกษาในการออกแบบและบริหารโครงการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายผลการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้านการวิจัย 1) ส่งเสริมงานวิจัย งานสร้างสรรค์ และนวัตกรรมที่ต่อยอดประโยชน์ต่อชุมชน พร้อมสนับสนุนการจดทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเพิ่มมูลค่าและผลกระทบเชิงบวก 2) กำหนดจุดเน้นงานวิจัยและนวัตกรรมที่สอดคล้องกับ SDGs และบริบทท้องถิ่น ส่งเสริมความต่อเนื่องของงานวิจัยที่เชื่อมโยงการพัฒนาพื้นที่ 3) พัฒนาระบบการบริหารและประเมินงานวิจัยให้ครอบคลุมเป้าหมาย SDGs ผลกระทบต่อชุมชน สังคม และประเทศ รวมถึงการบูรณาการกับการเรียนการสอนและบริการวิชาการ 4) ส่งเสริมศักยภาพนักวิจัย อาจารย์ และ

บุคลากรในการออกแบบงานวิจัยเชิงประยุกต์ เข้าถึงทุนวิจัย เผยแพร่ผลงานที่ใช้ประโยชน์ได้จริง และเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 1) วางแผนและพัฒนาโครงการศิลปะและวัฒนธรรมโดยบูรณาการกับพันธกิจอื่นของวิทยาลัย เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม 2) พัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการสร้างรายได้ โดยใช้บริบทท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ และประเพณีในการออกแบบ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) กำหนดแนวทางการร่วมมือกับผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมติดตามผลโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาและเสริมสร้างความยั่งยืนด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน

ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต 1) พัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยบูรณาการการเรียนรู้ออนไลน์ กิจกรรมชุมชน และการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง 2) ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น รัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสนับสนุน SDGs 3) พัฒนาการจัดการความรู้และกลไกการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และการนำไปใช้จริง เพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 4) สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาโมเดลหรือแนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถต่อยอดและขยายผลสู่ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชนสตูลเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. วิเคราะห์จุดแข็งทางวิชาการ ความโดดเด่นทางวิชาชีพ และศักยภาพเชิงพื้นที่ เพื่อนำมาวางยุทธศาสตร์และโครงการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม
2. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับศักยภาพของสถาบัน พร้อมพัฒนาระบบปฏิบัติการและแผนงาน/โครงการที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างทันการณ์
3. ทบทวนและพัฒนากระบวนการประเมินผลโครงการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมผลลัพธ์ ผลกระทบ และคุณค่า พร้อมส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนและสังคมได้จริง

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต้นสังกัด

1. กำกับดูแลการดำเนินงานตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของวิทยาลัย พร้อมสนับสนุนความอิสระในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ส่งเสริมการต่อยอดงานวิจัย งานสร้างสรรค์ สุนวัตกรรมและโครงการบริการวิชาการ พร้อมสนับสนุนงบประมาณ ปัจจัย และกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาและแรงจูงใจของบุคลากร รวมถึงเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

สรุป

วิทยาลัยชุมชนสตูลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผ่านการบูรณาการพันธกิจหลักทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการศึกษา การบริการวิชาการ การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เข้ากับบริบทพื้นที่อย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

วิทยาลัยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผลิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา แต่ยังเป็น “กลไกกลาง” ที่เชื่อมโยงการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับ SDGs ทั้ง 17 เป้าหมาย ในด้านการจัดการศึกษา วิทยาลัยออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการความยั่งยืนและทักษะชีวิต ใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในการประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม ขณะที่ด้านบริการ วิชาการและวิจัย วิทยาลัยเป็น “ศูนย์กลางองค์ความรู้และนวัตกรรมชุมชน” ผ่านการวิจัยเชิงพื้นที่ การพัฒนา เกษตรยั่งยืน การจัดการทรัพยากร การจัดการขยะ รวมถึงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นนวัตกรรมที่สร้าง ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม วิทยาลัยมีบทบาทในการฟื้นฟูและต่อยอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น สร้างอัตลักษณ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจ ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนการส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้วิทยาลัยเป็น “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกวัยเข้าถึงความรู้และ ทักษะที่สอดคล้องกับ SDGs ในระยะยาว การดำเนินงานทั้งหมดตั้งอยู่บนเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน ทำให้วิทยาลัยทำหน้าที่เป็น “เวทีกลาง” ในการบูรณาการทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อน SDGs แม้จะเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร แต่ด้วยวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร วัฒนธรรมการทำงานแบบ มีส่วนร่วม และระบบติดตามประเมินผลที่เข้มแข็ง ส่งผลให้วิทยาลัยสามารถพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดี (good practices) และสะท้อนบทบาทในฐานะศูนย์กลางการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร วันละ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2564). การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ ประเทศไทย. วารสาร มจร.มาฟ้าศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 7(3), 56-66.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). พระราชบัญญัติวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558. เล่ม 132 ตอนที่ 30 ก หน้า 1 (10 เมษายน 2558).
- วันเพ็ญ ฤวิการ และชัยยนต์ เพาพาน. (2566). แนวทางการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษา ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์. ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์, 10(1), 110-121.
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (2566). แผนพัฒนาความเป็นเลิศสถาบันวิทยาลัยชุมชน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Cortese, A. D. (2003). The critical role of higher education in creating a sustainable future. Planning for Higher Education, 31(3), 15-22.
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2013). Basic Knowledge about Sustainable. Bangkok: Amarín Printing and Publishing.

- UNESCO-IESALC. (2023). New brief: Green campuses released. UNESCO International Institute. Retrieved August 10, 2025, from <https://www.iesalc.unesco.org/en/articles/new-brief-green-campus-released>
- United Nations. (2015). Sustainable development goals: 17 goals to transform our world . Retrieved July 10, 2025, from <https://sdgs.un.org/goals>
- World Commission on Environment and Development. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Retrieved August 18, 2025, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>